

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa

Ad Mentem Præcipuorum Theologorum & Canonistarum, insertis suo loco
Propositionibus à S. Sede Apostolica novissimè damnatis concinnata. Et
Per Casus Practicos exposita

Complectens LXXV. Casus Materiam de Conscientia, Legibus, Peccatis,
Fide, Spe, Charitate, Jure, Justitia, Restitutione, Contractibus, Judiciis &
Religione &c.

Jansen, Leonhard

Coloniæ Agrippinæ, 1744

Casus XL. De Radice restitutionis ex re accepta, & in specie de possessore
malæ vel dubiæ fidei.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39867

per solam voluntatem tacendi , etiamsi mendacium non adfuisset , plena criminis probatio & per consequens multa impedita fuisset. Idem plures dicunt de eo , qui innocentiam per falsos testes probat , quod admitti potest , si absque eo crimen plenè probari non poterat , aliàs enim Judex habuisset spem certam multæ , à qua impeditur per falsos testes. Similiter si Religiosus iussus instruere vel qualificare aliquem pro beneficio , dicat se non habere tempus , cum tamen habeat , non tenetur ad aliquid , quia talis non habuit ullam spem qualificationis , nisi dependenter ab ejus voluntate , quæ non existit , neque ex justitia , v. g. erga stipendium instruere tenetur , sed solùm ex obedientia & charitate , ut suppono : si autem mendacio impediret , quò minùs ab alio instrueretur , utique teneretur pro rata spei.

C A S U S XL.

De Radice restitutionis ex re accepta , & in specie de possessore malæ vel dubiæ fidei.

Vitellius aliqua incipit possidere dubitans , 1. An sint aliena , qua apud ipsum perierunt , vel eorum Dominus reperiri non potuit. 2. Alia possidet partim bonâ , partim malâ fide. 3. Retinet , consumit aut vendit , etsi probabilius iudicet esse aliena. 4. Putat se possidere vel consumere rem Petri , cum tamen sit Pauli. 5. Detinet rem malâ fide. 6. Vel bonâ fide accepit à possessore mala

la fidei. 7. *Qua res ejus expensis fuit meliorata.*
 8. *Triticum alienum consumit in primo, secundo
 & tertio valore, 9. & sequentibus. Dubitat,
 an Dominus triticum in summo valore erat con-
 sumpturus. 14. Res ex incendio ereptas retinet.*
 15. *Eodem vel alio casu perdit. 16. Consumit
 vel destruit. 17. Plura accepit ad opus illicitum.*
 18. *Vel ad opus debitum, v. g. ut solvat mutuum,
 ut non occidat, ut deponat odium, ut frequentet
 Ecclesiam?* 19. Pro resolut.

QUÆR. I. Quis teneatur ex re accepta? R. I.

Ex re accepta tenetur restituere, quisquis rem alienam bonâ vel malâ fide detinet aut possidet; ille dicitur possidere bonâ fide, qui detinet rem alienam invincibiliter credens esse suam, vel saltem licitè à se detineri; ille possidet malâ fide, qui vel scit, vel culpabiliter ignorat rem esse alienam, vel saltem ab initio possessionis de hoc dubitat, & tunc etiam vocari potest possessor dubiæ fidei.

QUÆR. II. Quid circa possessorem dubiæ fidei? R. seqq. 1. Qui incipit detinere rem, de qua dubitat, an sit aliena, si id faciat animo eam sibi retinendi, est fur & tenetur ex iniqua acceptione reddere rem ipsam, si existat, vel, si perierit etiam sine ejus culpa, ejus valorem & omne interessè: si detineat rem animo inquirendi eamque Domino, si comparuerit, restituendi, non peccat, sed rectè gerit negotium Domini, quòd si factâ diligenti inquisitione per tempus arbitrio prudentis sufficiens certum Dominum reperire nequeat, potest rem cum eo, de cujus dominio dubitat, dividere, vel, si non dubitet de aliquo in particulari, sed in genere, an res sit aliena vel non sua, pro rata du-

bii dare pauperibus, hæc enim præsumitur voluntas Domini.

3. 2. Si possederis rem per aliquod tempus bonâ , per aliud malâ fide , teneris pro tempore bonæ fidei tantum ex re accepta reddere ipsam rem , si adhuc existat , vel in quantum ex ea factus es ditior ; pro tempore malæ fidei insuper obligaris ex iniqua acceptance , seu potius detentione ; ita ut , si rem tunc consumpseris , vel etiam sine tua culpa perierit , tenearis solvere ejus pretium & omne interesse.

4. 3. Si possessori bonæ fidei superveniat rationabile dubium , tenetur quidem inquirere , si autem factâ inquisitione dubium deponi non possit , licet rem sibi retinet aut distrahit , quia hic melior est conditio possidentis. Ut docent communiter omnes etiam ii , qui alioquin volunt , in dubio tutiorem partem esse amplectendam. Ratio est , quia , licet tunc ipsum rei dominium sit dubium , possessor tamen certus est se rem tenere bonâ fide , ideoque propter jus incertum alterius possessione rei privari nec potest nec debet. Idque tenet , etiamsi post inquisitionem probabilius sit , quod res , quam huc usque bonâ fide possides , non sit tua. *Vasq. Boniac. Arrag. q. 62. a. 1. Th. Sanch. l. 1. in Decal. C. 12. num. 9. Palao, Dian. Laym. Rosmer, Metzg. Petsch. p. 586. Lug. n. 93. La Croix lib. 3. p. 2. nu. 563. contra Bann. Ledesma, Salon, Valent. Girken &c.* qui dicunt aliquid debere pro ratione majoris probabilitatis ; nam licet in pari dubio & probabilitate melior sit conditio possidentis , non tamen ubi impar causa est ; uti hic. Sed Ratio nostra est , quod titulus possessionis præponderet aliis omnibus rationi-

tioni-

tionibus & præsumptionibus, sitque jus certum insistendi rei ut suæ, usque dum certò probeatur rem esse alienam, quod non fit per maiorem probabilitatem. Si tamen possessor rem ita dubiam alteri vendat, tenetur ex justitia emptorem monere de illo dubio, dicendo se omninò certum non esse, quòd res sit sua, adeòque subesse periculum evictionis, quia generaliter venditor debet emptori aperire vitium mercis, ratione cuius minus valet, & emptor vel non emeret, vel non tanti emeret, si sciret, atque in proposito res incerta, an sit aliena vel furtiva, multò minus valet, quàm res certa venditoris, ergo.

4. Si es in mala fide respectu unius, non autem respectu veri Domini, v. g. putas te possidere fundum Petri, ejusque fructus consumis, cum tamen sit Pauli, cognitâ veritate teneris ex injusta acceptione fundum unâ cum fructibus & omni interesse reddere Paulo; si verò ita fuisti comparatus, ut non detinisses fundum, nec fructus ejus consumpsisses, si scivisses pertinere ad Paulum, probabiliter tantum teneris ex re accepta restituere fundum & fructus existentes, aut in quantum ex iis factus es ditior, non autem, si casu perierint, quia consumendo fructus non fuisti Paulo formaliter injurius.

QUÆR. III. Ad quid teneatur possessor male fidei? *¶ Possessor male fidei tenetur restituere rem, si existat, aut, si perierit vel consumpta sit, ejus estimationem, nec non omne damnum emergens & lucrum cessans, sive res perierit cum ejus culpa vel commodo, sive non, dummodo eodem casu non fuisset peritura apud Dominum: est Regula generalis & certa, ac colligitur ex D. Thom.*

2. 2. q. 62. a. 6. Ratio est, quòd possessor malæ fidei non tantùm obligetur ex re accepta, sed etiam ex injusta acceptione vel detentione, per quam est causa, quòd Dominus re suâ ad lucrum & commodum suum uti non possit; ergo æquum est, ut reparet lucrum cessans & omne damnum ex suo delicto alteri obveniens; sed quid, si tu quidem habeas rem bonâ fide, præcessor autem tuus habuerit eam malâ fide?

7. *¶* Si sis successor universalis seu hæres, teneris nō tantùm ex re accepta, sed etiam ex injusta damnificatione seu delicto non tuo, sed testatoris, unde teneris ad omne damnum emergens & luerum cessans, quantum scilicet patiuntur vires hæreditatis. Ratio est, quòd hæres in jure censeatur eadem persona cum testatore, & sicut succedit in omnia ejus jura, sic & in omnia ejus debita & obligationes, quod probabiliter etiam extenditur ad hæredes mediatos. Si verò non succedas ex titulo universali seu hæreditatis, sed titulo particulari emptionis, donationis, legati, &c. teneris tantùm ex re accepta, in quantum factus es ditior, quia talis successor non censeatur eadem persona cum suo antecessore. Idem dicendum est de Superiore religioso, qui bonâ fide succedit antecessori malæ fidei non ùt hæres in vim testamenti, sed ùt administrator vi electionis vel constitutionis. Unde

8. *Deduces seqq.* 1. Si res aliena apud furem vel malæ fidei possessorem melior facta est, v. g. equus vel bos crevit, ager melioratus est, in fundo arbores sunt plantatæ, &c. restituenda est cum omni melioramento in- & extrinseco, deductis tamen expensis necessariis, quas ipse Dominus facere debuisset, nisi hæ expensæ per usum

sum vel commodum ex re v. g. elocatione equi alieni acceptum, fuissent compensatæ, tunc enim nihil detrahi posset pro expensis, sed totus rei valor Domino restituendus erit. Melioramentum verò aliud vocatur in-aliud extrinsecum; intrinsecum dicitur, quo res per intrinsecam suâ mutationem fit melior, ut dum ex vitulo fit vacca, ex pullo equino fit equus, ex agro sterili fit fertilis, &c. extrinsecum est, si res in se invariata hîc & nunc pluris æstimetur ab intelligentibus, ut si triticum ob raritatem modò veneat 10. cùm ante venderetur 5. florenis. &c.

2. Valor rei tam in-quàm extrinsecus crescere potest & decrescere, sic ex pullo equino valente 10. aureos crescit equus valens 100. & hic senescens decrescit iterum ad 10. aureos; item triticum in Augusto valet tres, in hyeme sex, in vere iterum tres aureos; quæstio est, in quo valore res à fure ablata, consumpta vel destructa restitui debeat, & quamvis communis regula sit, non esse attendendum ad hunc vel illum præcisè valorem, sed ad ipsum damnum, quod per injustam rei ablationem, consumptionem vel detentionem Domino illatum est, ut tamen hoc damnum æstimari possit, attendi debet ad tempus, quo iniquus detentor rem consumpsit, & tempus, quo Dominus eam fuisset consumpturus vel destructurus, nisi ablata fuisset: itaque

3. Si fur modium tritici furetur & absumat 10. in Augusto, quando valet tres aureos, & Dominus pariter tunc erat consumpturus, sufficit reddere simile triticum vel tres aureos, quia Dominus non est plùs damnificatus. Item si fur
aufe-

auferat & vendat pullum equinum, dum valet decem aureos, quem Dominus eodem pretio erat venditurus, satisfaceret reddendo similem pullum vel 10. aureos.

4. Si Dominus equum suum erat venditurus tempore medio, quando valebat 100. item triticum, quando valebat sex aureos, vel ob defectum tritici proprii coactus fuerit emere aliud sex aureis, vel in tali valore triticum suum erat consumpturus, in pauperes erogaturus, &c. tenetur fur restituere summum illum valorem intermedium, scilicet 100. pro equo & sex pro tritico, quamvis ipse pullum vendiderit pro 10. & triticum pro tribus aureis; *Ratio est*, quia Dominus revera summum illum valorem erat percepturus, & fur iniquâ suâ acceptione causa est, quòd non percipiat, excipe, nisi fur tam maturè reddat pretium pulli v. g. 10. aureos, ut Dominus eodem pretio similem pullum (idem est de tritico) facillè comparare, & in tempus summi valoris reservare possit, si enim tunc pullum non emat, vel in tale tempus non reservet; non furi, sed suæ negligentiae damnum adscribere debet.

5. Si Dominus triticum (idem est de equo) erat consumpturus tertio tempore, quando ejus valor decrevit ad tres aureos, fur autem consumpsit vel vendidit tempore primo, quando similiter valet tres, tantum tenetur ad tres aureos, quia Dominus plus damni passus non est, utpote in eodem valore triticum consumpturus.

II. 6. Quòd si fur consumat, vel quomodocunque distrahat triticum tempore medio, quando valet sex aureos, tenetur solvere sex, licet Dominus

minus

minus illud consumpturus fuisset tempore primo vel tertio, quando valebat tantum aureos tres. *Lug. dis. 18. à n. 125. contra Less. Laym. hic c. 4. n. 6. Ratio est*, quia sicut triticum ita & totus ejus valor tam ex-quàm intrinsecus pertinet ad Dominum, & res tunc existens cum toto suo valore ex-& intrinseco ex justitia Domino restitui debebat; ergo fur non restituendo sed eam consumendo, vendendo, donando, destruendo, &c. est causa iniqua, quòd totus ille valor Domino pereat: nec refert, quòd Dominus triticum erat servaturus in tempus minoris valoris, nam damnum infertur pro presenti, quando triticum valet sex aureos, ergo & sex restitui debent, & si Dominus triticum servasset ad valorem trium aureorum, seipsum damnificasset, quòd ei liberum erat, nunc verò eum invitum damnificat fur tempore summi valoris.

Dices 1. Ad justitiam sufficit, si per restitutionem Dominus tantum habeat in rebus suis, quantum habuisset, si res non fuisset ablata, sed hoc fit, si fur restituat pretium tertii temporis vel triticum simile, quando Dominus illud erat consumpturus, ergo. 2. Summus ille valor intermedius vel non spectat ad Dominum rei, cum sit rei extrinsecus, vel si spectet, est Domino inutilis & nullius pretii, quia nunquam erat à Domino percipiendus, & quòd fur vendat tempore summi pretii, spectat ad industriam & fortunam furis, sicut si triticum vehat ad locum, ad quem Dominus non erat venturus, ibique summo vendat pretio. 3. Si triticum tempore illo periisset incendio, vel alio casu absque culpa furis, satisfaciet fur dando

do tres aureos vel simile triticum, quia tunc Dominus servatur indemnis, ergo à pari si consumatur. 4. Fur non tenetur ad omnem valorem & lucrum, quod Dominus ex re sua percipere poterat, sed quod revera erat percepturus, atqui summum valorem nunquam erat percepturus, ergo. Ecce sententiam verè probabilem. *¶. Ad 1. Negando assumptum*: æqualitas justitiæ requirit, ut Dominus tantum habeat, quantum habuisset, si res sua non fuisset iniquè ablata, neque iniquè consumpta vel vendita; si autem fur tempore summi valoris triticum vel ejus pretium, uti debebat, restituisset, Dominus fuisset ad tres aureos ditior. *Ad 2.* quamvis ille valor sit Physicè tritico extrinsecus, est tamen moraliter intrinsecus, quia facit triticum æstimabilius, neque provenit ab industria furis, sed à communi hominum æstimatione, & vehens, vendensque carius triticum in remotiore urbe, totum valorem Domino restituere debet deductis expensis, ut dicam Cas. seq. quòd autem Dominus non utatur illo medio valore, per accidens est, neque propterea censetur nullius pretii, sicut si non utar meo equo, adhuc retinet suum pretium, &, si eundem occidas, debes tantum restituere, quantum valuit tempore occisionis; ergo à pari consumens vel distrahens meum triticum, debet restituere totum valorem, quem habuit tempore consumptionis, etsi ego illo valore non essem usus. *Ad 3. N. Assumptum*; nam fur est causa, quòd triticum in tanto valore apud ipsum pereat; si enim tunc restituisset, uti debebat, incendio non periisset. *Ad 4.* Fur quidem non tenetur ad omnem valorem, quem triticum habere poterat,

rat,

rat, sed ad eum, quem actu habebat, quando illud consumebat, totus enim valor ille erat Domini.

7. Si fur triticum tempore summi valoris non consumat vel distrahat, sed reseruet, usque dum valor ejus ad tres aureos decrescat, si Dominus etiam eò usque erat servaturus, satisfaciet reddendo triticum, si existat, vel tres aureos, quia ille valor eodem modo decrevisset apud Dominum, ut supponitur. 12.

8. Si Dominus triticum suum erat distracturus primo tempore, quando valebat tres aureos, & fur illud servet ad tertium tempus, quando itidem valet tres aureos, & tunc consumat vel distrahat, juxta *Sporer t. 4. c. 2. nu. 156.* sufficit reddere tres, & ita sentire dicit omnes, sed minùs rectè; itaque attendi debet, an Dominus, si fur triticum tempore summi valoris, uti debebat, restituisset, in summo illo valore sex aureorum erat consumpturus aut distracturus, vel e contra servaturus, usque dum decresceret ad tres aureos; si primum, tenebitur fur restituere summum valorem, id est, sex aureos, quia Dominus illum valorem erat percepturus, & fur injustè triticum tunc detinendo est causa, quòd Dominus summum valorem non percipiat: si secundum, satis est restituere valorem tertii temporis, vel simile triticum, quia ille valor eodem modo decrevisset apud Dominum; ex his facilè resolves, ad quid teneatur, qui pullum equinum furatus est, eumque reservat, usque dum præ senectute moriatur, nam, si apud Dominum eodem modo erat servandus & moriturus, nihil obligatur dare pro equo; sed satis erit recompensare omne lucrum

crum cessans aut damnum emergens; ut si defectu equi non potuit agros suos colere, aut debuit aliis culturam solvere, vel novum equum sibi emere, &c.

14. 9. In dubio, an Dominus rem suam erat in summo vel minori valore distracturus, restitutio facienda est pro rata dubii arbitrio prudentis; non enim pro damno incerto tantum restitui debet, quantum pro certo, neque Domino dicenti se rem fuisse venditurum summo pretio, necessario credendum est, nisi accedant alia indicia, ut si de re vendenda jam egisset. *Molin. Laym. Lug. L. cit.*

15. 10. Qui res metu incendii ejectas subducit, tenetur eas restituere Domino, quia non habentur pro derelictis, sed animo salvandi ejiciuntur; idem est de eo, qui res alienas incendio, inundatione vel devastatione hostium certo perituras eripit, quia manent sub priori dominio. *Si dicas*, consumens vel destruens rem in tali periculo ad nihil tenetur, quia res statim peritura nullius est pretii, ergo & eripiens. *z.* Consumens vel destruens rem à periculo jam liberatam & ereptam ad nihil tenetur *N.* destruens nondum ereptam, nec eripiendam *C.*

16. 11. Possessor malæ fidei etiam tenetur de casu fortuito, nisi res eodem casu & periculo v. g. serpente eodem incendio, eadem incurfione hostium, eodem naufragio erat peritura apud Dominum; tunc enim non tenetur, nisi ad damnum, quod Dominus fortè passus est ex carencia rei usque ad ejus interitum. Ratio est; quia tunc iniqua rei ablatio non est causa, quòd res pereat, quia similiter erat peritura apud Dominum; si dubium sit, an res similiter apud Dominum

minum
da
res
ter
dit
qu
pr
ve
de
rer
ba
est
sic
fec
eat
si v
po
rer
vel
tur
cic
oc
ris,
pt
qu
bit
g.
mu
illi
tue
tes

minum peritura fuisset, restitutio saltem facienda est pro rata dubii & probabilitatis; quòd si res quidem erat peritura, sed alio casu & per alterius injustitiam, ut scitu non surripuisses, occidisses, &c. surripuisset, vel occidisset alius, tunc, qui alium prævenit in damno inferendo, etiam prævenit in obligatione restituendi.

12. Si rem ante incendium, inundationem 17.
vel naufragium ablatam absumpsisti, vendidisti, destruxisti, teneris restituere illum tantum valorem, quem tunc ob imminens periculum habebat, quia tantum damni & non amplius illatum est; si verò periculum publicè ignorabatur, tunc, sicut communis rei valor non minuitur, sic & secundum illum valorem restitui debet ab eo, qui eam injustè destruxit, consumpsit vel vendidit; si verò periculum sit publicum, & res salvari non possit, ut in communi incendio vel naufragio, rem alienam consumens vel destruens ad parum vel nihil tenetur, quia res certò & statim peritura exigui vel nullius est pretii; idem est, si occidas hominem vel equum laborantem morbo occulto, ex quo certò erat moriturus, non teneris, nisi in quantum interfuit citiùs fuisse interemptum.

QUÆR. IV. An sit obligatio restituendi id, 18.
quod quis accepit pro opere illicito vel aliàs debito?

R. I. Si accepisti aliquid pro opere turpi, v. g. ut occidas, diffames vel inebries proximum, ut feras iniquam sententiam, &c. opere illicito nondum præstito teneris acceptum restituere, quia opus sine peccato impleri non potest: postquam opus illicitum jam præstitum est,

E e

v. g.

R. D. Jansen Theol. Moral. Tom. I.

v. g. homicidium jam patratum, sententia iniqua lata, prostitutio corporis à meretrice obtenta, acceptum retineri vel promissum justè exigì potest, quia dans sponte à se abdicavit dominium rei datæ vel se ad dandum obligavit sub conditione operis turpis, quod jam positum est. Nec obstant leges civiles ejusmodi contractus meritò improbant, quia solùm obligant ad restitutionem post sententiam; excipe ea, quæ accepta sunt simoniacè, hæc enim semper restitui debent, etiam ante sententiam, quia jura planè irritant donationes simoniacas: ità cum communi *Tamb. l. 7. à f. 190.* ubi addit mulierem non tantùm honestam, ut vult *Lugo d. 18. n. 47.* sed & meretricem posse taxare usum sui corporis pro libitu, quia res, quæ pretio statuto vel vulgari carent, tanti possunt vendi, quanti eas æstimat, qui vendit, quod est valde probabile. Si quid detur non pro ipso opere turpi, sed intentione animandi vel sollicitandi ad opus turpe, fornicationem, v. g. illud licitè acceptari non potest, & acceptatum in continenti reddi debet, non quòd accipiens vel retinens peccet contra justitiam, cum alter sponte donet, sed quia fovet alterius peccatum, & in facto dat spem explendi operis turpis, etiamsi accipiens in illud non consentiat, ut dixi Casu 20. n. 9, in dubio autem, an donatio fiat in ordine ad conciliandum amorem vel amicitiam honestam vel inhonestam, saltem ex causa acceptari & retineri potest, in dubio enim nemo præsumitur malus.

19. R. II. Non potest exigì vel retineri, quod promissum vel datum est pro re ex justitia debita, ut si Judex accepit aliquid pro ferenda senten-

ten-

rentia justa, vel ut non occidat innocentem, ut solvat mutuum, &c. restituere debet, quod sic accepit. *Ratio est*, quia dans aliquid pro re ex justitia debita, æquivalenter emeret rem suam: quòd si res ex justitia sit debita non tibi sed alteri, v. g. Cajo est debita ommissio suæ occisionis, dubitatur, an Titius volens occidere Cajum possit aliquid à te recipere & retinere eâ conditione, ut Cajum non occidat? affirmat *Sorus & Bannes*, nam quamvis habeat jus ad ommissionem suæ occisionis, tu tamen non habes jus, & illa ommissio est Titio libera, ergo Titius eam tibi vendere potest; nihilominus tenendum est oppositum, quia res aliena vendi non potest, sed ommissio occisionis Caji non est Titii, sed Caji, cui ex justitia debetur, ergo.

Dixi pro re debita ex justitia; nam si res debita sit ex alia virtute, per se loquendo retineri potest, quod pro ea accipitur, ut si detur pecunia, ut deponas odium, ut frequentes Ecclesiam, relinquantur turpia consortia, &c. neque hic est simonia, quia non datur ut pretium pro re spirituali, sed ut alliciaris ad actum honestum vel deserenda peccata, &c. per accidens tamen obligatio esse potest etiam restituendi, quod acceptum est pro re ex alia virtute v. g. ex religione debita, v. g. vovisti certæ Ecclesiæ dare 100. aureos; ut votum exsolvas, Ecclesia tibi dat vel remittit decem, non satisfacis voto, nisi reddas 10. aliàs enim non dares 100. sed 90. & ex toto votum non impleres.

* * * *
* * * *
* * * *
* * * *